

80. rocznica wybuchu II wojny światowej - co zobaczyć w Poznaniu?

II wojna światowa wybuchła 1. września 1939 roku. Dziesięć dni później hitlerowcy wkroczyli do Poznania. Na kilka wojennych lat stał się on stolicą tak zwanego Kraju Warty. Ten okres upamiętniają muzea, pomniki i historie zapisane w poznańskich ulicach. Zapraszamy do historycznego spaceru wojennym śladami.

Fort VII – Muzeum Martyrologii Wielkopolan

www.wmn.poznan.pl

Po zajęciu Wielkopolski przez Niemców w 1939 r. w miejscu tym utworzono pierwszy na ziemiach polskich obóz koncentracyjny – „Konzentrationslager Posen”. W późniejszym czasie nazwa obozu była dwukrotnie zmieniana, początkowo na obóz przejściowy, a następnie na więzienie policji bezpieczeństwa i obóz pracy wychowawczej. W 1939 r. w jednej z remiz artyleryjskich dokonano pierwszej masowej egzekucji ludności cywilnej z wykorzystaniem gazu. Obóz funkcjonował do 1944 r. Wśród wymienionych pomordowanych tam ludzi znalazł się również dr Franciszek Witaszek - lekarz, który wykorzystał swoją funkcję do działań konspiracyjnych i pozostaje jednym z najważniejszych uczestników wielkopolskiego ruchu oporu. Zlokalizowany na ul. Polskiej w Poznaniu, obiekt funkcjonuje jako muzeum oraz jeden z fortów biorących udział w dorocznych [Dniach Twierdzy Poznań](#).

źródło: www.fotoportal.poznan.pl

Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie

www.zabikowo.eu

Niemiecki obóz karno-śledczy w Żabikowie koło Poznania został założony w kwietniu 1943 r. Do wiosny 1944 r. funkcjonował równolegle z obozem w Forcie VII w Poznaniu, którego był kontynuacją. W chwili likwidacji obozu, 27 kwietnia 1944 r., w Forcie VII przebywało 750 więźniów. Komendant Reinhold Hans Walter wraz z całą załogą, liczącą do 80 do 100 esesmanów, przeniósł się do Żabikowa.

Więzienie Policji Bezpieczeństwa było przejściowym miejscem odosobnienia, do którego kierowano osoby oskarżane przez Niemców o działalność konspiracyjną. Okres osadzenia więźnia trwał przeciętnie od kilku dni do kilku tygodni, choć nagminnie więźniów przetrzymywano miesiącami. Głaz narzutowy upamiętnia 11 działaczy ruchu oporu, w tym Romana Pasikowskiego. Muzeum znajduje się w lubońskim Żabikowie, na ul. Niezłomnych.

źródło: www.zabikowo.eu

Pomnik Ofiar Obozu Pracy dla Żydów

2,5-metrowy obelisk upamiętniający ludność żydowską, którą Niemcy zmusili do ciężkich robót w specjalnym obozie pracy. Mieścił się tam, gdzie dziś stoi poznański stadion. Obóz działał w latach 1940 - 1943. Sam pomnik mieści się przy ul. Królowej Jadwigi, w pobliżu Multikina.

fot. Norbert Zieliński

Pomnik Akcji "Bollwerk"

Ten monument przypomina o słynnej akcji „Bollwerk”, czyli podpaleniu magazynu z żywnością i mundurami Wehrmachtu. Akcję przeprowadzono w nocy z 21. na 22. lutego 1942 r. Spalenia dokonało dwunastu żołnierzy AK oraz pięciu mieszkańców Chwaliszewa. Opóźniło to dostawy ciepłej odzieży na wschód w bardzo istotnym na froncie okresie. Akcję opracował Antoni Gąsiorowski („Ślepy Antek”), szerzej znany jako najsłynniejsza juchta chwaliszewska. Magazyn przy Starym Porcie zawierał towary za ok. 1,5 miliona marek, choć mawia się, iż jest to liczba zaniżona.

Już następnego dnia po akcji aresztowano 60 osób związanych z portem. Ponieważ ustalono, iż przyczyną pożaru było zwarcie elektryczne, a nikt z przesłuchiowanych nie przyznał się do winy, zatrzymanych zwolniono. Poznańscy gestapowcy nie uwierzyli i rozpoczęli własne śledztwo. Tak oto w październiku tego samego roku wydano akt oskarżenia przeciwko piętnastu Polakom. Część z nich

w efekcie została stracona, część przewieziono do obozów koncentracyjnych.

Pomnik znajduje się na ul. Estkowskiego, po zachodniej stronie Warty.

fot. Norbert Zieliński

Zamek Cesarski

www.ckzamek.pl

Po rozpoczęciu działań wojennych w 1939 r. zdecydowano o przebudowie dawnej rezydencji cesarskiej na siedzibę Adolfa Hitlera i sprawującego w jego imieniu funkcję namiestnika Reichsgau Wartheland, Artura Greisera. Wszystkie najważniejsze pomieszczenia urządzono w totalitarnym stylu architektury III Rzeszy. W miejscu dawnej kaplicy powstał osobisty gabinet Hitlera, z podgrzewanym elektrycznie balkonem, z którego führer miał przyjmować defilady. Nie ma dowodów na to, że Hitler kiedykolwiek był w Poznaniu, niemniej Zamek do dziś przypomina o próbie dominacji Niemiec nad Poznaniem i w czasie zaborów, i późniejszej okupacji.

W Zamku mieści się tablica z nazwiskami i wizerunkami trzech działaczy wielkopolskiego ruchu oporu - dra Franciszka Witaszka, Jana Wójkiewicza i Romana Pasikowskiego.

źródło: www.fotoportal.poznan.pl

źródło: www.wikipedia.org

Szyfrokontener

www.enigmacentrum.pl

Niewielki pawilon przed Zamkiem Cesarskim, w którym mieści się wystawa poświęcona matematykom polskim, którzy skutecznie podjęli się złamania szyfru maszyny kodującej Enigma. Maszyna skonstruowana została już pod koniec drugiej dekady XX wieku. Wejść miała na rynek cywilny, ale jej przeznaczenie bardziej sprawdzało się na polu militarnym. W 1929 roku na Uniwersytecie Poznańskim zorganizowano kurs kryptologii, przeznaczony głównie dla studentów matematyki, znających język niemiecki. Wybór uczelni poznańskiej nie był przypadkowy, gdyż ze względu na położenie miasta znajomość niemieckiego była tam powszechna. Na kurs skierowano trzech warszawskich studentów - Mariana Rejewskiego, Jerzego Różyckiego i Henryka Zygalskiego. Opracowali własny sposób dekodowania, lecz Niemcy zmieniali szyfr lub sposób kodowania kilkakrotnie. Wynalezienie nowej techniki za każdym razem stało się zbyt dużym wyzwaniem finansowym dla polskiego wywiadu. Projekt przekazano Brytyjczykom, przyczyniając się ostatecznie do pokonania III Rzeszy. Jest zapowiedzią planowanego interaktywnego centrum szyfrów. Sam kontener znajduje się tuż przed Zamkiem Cesarskim, na ul. Święty Marcin.

źródło: www.fotoportal.poznan.pl

Muzeum Uzbrojenia

www.wmn.poznan.pl

Część ekspozycji poświęcona jest zdobyciu Poznania przez Armię Czerwoną oraz Cytadelowcom, czyli mieszkańcom, którzy wzięli udział w walkach i poświęcili swoje siły i życia za Poznań. Dodatkowo dostępna jest multimedialna baza danych z sylwetkami weteranów-Cytadelowców, oraz lista poległych, którzy brali udział w zdobywaniu ostatniego punktu oporu wojsk niemieckich, w Poznaniu - Fortu Winiary.

Walkom o miasto w styczniu i lutym 1945 roku jest poświęcona wystawa „Między Wehrmachtem, a Armią Czerwoną - Poznaniacy w walce o swoje miasto...” Na tej przestrzeni ekspozycyjnej zostało zebranych i ciągle są zbierane eksponaty oraz świadectwa wojennych czasów. Głównym elementem ekspozycji jest diorama ukazująca w dynamiczny sposób stanowisko bojowe armaty przeciwpancernej.

Największą uwagę zwiedzających przyciąga zmodernizowana część wystawy, bezpośrednio mówiącej o Polakach w trakcie walk. Przedstawiono tam 4 sylwetki mundurowe, polskich formacji wojskowych, które brały udział w ramach tzw. bitwy o niemiecką Festung Posen.

źródło: www.wmn.poznan.pl

Muzeum Armii Poznań

www.wmn.poznan.pl

Znajduje się w korytarzu kazamatowym, dziś zwanym Małą Służą. Upamiętnia dowodzoną przez gen. dyw. Tadeusza Kutrzebę Armię „Poznań”. W ekspozycji znajdują się głównie pamiątki po okresie międzywojennym, niemniej warto poznać brygadę, która włożyła całe swoje siły w ciężką walkę o miasto.

źródło: www.fotoportal.poznan.pl

Pomnik Armii Poznań

Wspomniana Armia „Poznań” ma swój monumentalny pomnik niedaleko Cytadeli, pomiędzy ulicami Kutrzeby, Księcia Józefa i Aleją Niepodległości. Odsłonięty w 1982 roku, stworzony został przez rzeźbiarzy Annę Rodzińską, Juliana Bossa-Gosławskiego oraz architekta Józefa Iwiańskiego. 5 smukłych elementów symbolizuje polskie bagnety opierające się sile niemieckiej, którą ukazują cztery masywne słupy.

źródło: www.fotoportal.poznan.pl

Cmentarze na Cytadeli

Niegdyś forty chroniące cesarstwo pruskie, w 1945 roku stały się obroną dla mieszkańców Poznania. To tu w 1945 roku rozegrała się bitwa o Poznań. Z pomocą Armii Czerwonej zdobyto Cytadelę, co pociągnęło za sobą zabitych na terenie całego miasta. Mogiły szeregowych żołnierzy i oficerów radzieckich znajdują się na Cmentarzu Bohaterów Radzieckich, w centralnej części zbocza Cytadeli i jest ich 464, podzielone na 8 kwater. Groby oraz pomnik tzw. Cytadelowców - mieszkańców Poznania

walczących o miasto, znajdują się na Cmentarzu Bohaterów Polskich, pomiędzy miejscem spoczynku żołnierzy radzieckich a Wspólnoty Brytyjskiej. Liczba pochowanych osób to 120. Na samym Cmentarzu Wspólnoty Brytyjskiej znajdują się prochy 48 uczestników Wielkiej Ucieczki, czyli zbiegów z żagańskiego obozu jenieckiego dla sił alianckich Stalag Luft III.

fot. Norbert Zieliński

fot. Norbert Zieliński

fot. Zuzanna Janik

Gry turystyczne

Tematykę militariów i II wojny światowej można zgłębić poprzez gry turystyczne. Poniżej kilka przykładów. Zachęcamy do pobrania multimedialnych folderów:

[ŁAMACZE SZYFRÓW](#)

[W ZAMKU CESARZA WILHELMA](#)

[TWIERDZA FORTOWA W POZNANIU](#)

[FORT WINIARY](#)

[SZLAKIEM BRAM TWIERDZY NAD WARTĄ](#)

[FORT VII - ŚLADAMI NAZISTOWSKIEJ ZBRODNI](#)

[POZNAŃ - PARK CYTADELA](#)

